

ми, індіанцями, австралійськими аборигенами), для яких полювання є важливим засобом для існування; якщо всі живі істоти (хижаки, фітофаги та ін.) для підтримання свого життя мають право забрати життя іншої, то чому такого права слід позбавляти людину; відмовляючись від вбивства заради харчування диких тварин, логічною для людини є відмова від вбивства і сільськогосподарських тварин. Повна відмова людини від полювання можлива тільки у тих випадках, коли наука і технологія нададуть можливості отримання альтернативних джерел білкової їжі у значних масштабах.

На сьогодні важливим є не стільки повна відмова від полювання, а прийняття людством за основу ідеї про необхідність поступового зменшення вбивства людиною тварин для задоволення своїх життєво необхідних потреб, приймаючи що повна відмова від вбивства тварин стане моральним ідеалом людини.

Література

1. Борейко В.Е. Прорыв в экологическую этику. – Изд-е второе. – К.: КЭКЦ, 2003. – 192-198.
2. Біоетичні аспекти діяльності наукового співтовариства // Довкілля та здоров'я. – 2002. – №1 (20).

БІОЕТИКА ТА ЕКОЛОГІЯ

Сидорук І.І.

Волинський державний університет імені Лесі Українки

Природа може сама відновлюватися і примножуватися... Але їй треба дати шанс. І щадити її повинні найперше наука: вона покликана змінити своє хижацьке ставлення до природи – на партнерське. А відтак і кожна людина – шляхом виховання і “оллоднення” повинна повернутися до неї обличчям як до частини себе самої [2].

Наука є одним з основних надбань усього людства. На Заході і Сході, на півночі і Півдні, особливо в розвинених країнах, наука і новітні технології стали чи не найважливішим, невід'ємним елементом функціонування сучасного суспільства. Як наслідок проникнення у масову культуру і менталітет нових ідей, уявлень та термінів і відбуваються глибокі перетворення у соціально-психологічній і культурній сферах. А оскільки основним пріоритетом сьогодні стали науки про життя, то саме їм підвищену увагу приділяють не тільки вчені, а й громадськість і політичні діячі [5].

Біоетика або етика життя – це “поєднання біологічного знання з пізнанням людських цінностей, новий вид мудрості, що вказує, як саме використовувати наукове знання для забезпечення соціальних благ” (В.Р.Поттер) [3].

В цілому біоетику можна розглядати як особливу частину етики або більш широко, як міждисциплінарний напрям, що в умовах швидкого поширення нових біологічних і біомедичних технологій покликаний захищати фундаментальні людські цінності – право життя на автономію і право на життя.

Біоетика – це в першу чергу особливий світогляд, визначений історичним етапом розвитку європейської культури, коли розуміння феномену життя одержує нову просторово-часову розмірність і внутрішні перспективи для свого розвитку. Таке розуміння дає змогу включити в сферу морального не тільки відношення між людьми, а й відношення людини до рослин і тварин, навколишнього середовища до самої себе, до своєї чуттєвості, тілесності, духовності. Саме тому виникає комплекс проблем біоетики, пов'язаних з перенесенням етичних принципів суто людського співжиття за межі людського суспільства. Йдеться про екологічну етику.

Екологічна етика – наука, яка переживає період становлення, формування, що зумовлено загостренням сучасної екологічної ситуації, усвідомленням гостроти і невідкладності розв'язання екологічних проблем, формування екологічного стилю мислення, без яких неможливе подальше існування людства [4].

В екологічній етиці розрізняють такі напрямки: перший напрямок – це традиційна самоорганізація природи: ми обоюємо природу, а тим самим зберігаємо й ушановуємо її; другий напрямок, коли ми поширюємо на об'єкти живої природи такі ж саме права морального суб'єкта, якими ми наділяємо членів людського суспільства [1].

Предметом екологічної етики є моральні вимоги до людей в процесі взаємодії з природою і по відношенню до неї, а також реальна поведінка в цій сфері: суспільні звичаї, устої (існуюче середовище).

Норми екологічної етики акумулюють історичний досвід людства, є найважливішими духовними цінностями [4].

Саме тому однією з засад такого більш широкого розуміння предмета біоетики є осмислення традиції одухотворення природи і любові до усього живого в українській етико-філософській думці. Ці ідеї подані іменами мислителів, відомих нам за філософськими напрямами комізму і вседності антропології і християнського соціалізму (Г.Сковорода, П.Юркевич). Серед них потрібно виділити концепцію М.Федорова, творця оригінальної філософії загальної справи, який передбачив багато теоретичних пошуків сучасної біоетики. Його інтегральне вчення охоплює ідеї регуляції природи, свідомого управління всіма природними силами, одухотворення природи і перемоги над смертю [3].

В біоетиці існує декілька сфер серед яких ми виокремлюємо такі, що мають безпосереднє відношення до екологічного виховання, а саме: а) етика навколишнього середовища в екологічній сфері; б) етика охорони здоров'я в соціальних сферах (наприклад етика здоров'я); в) біоетика в педагогічно-навчальній сфері. Це численні випадки захворювань (СНІДу, наркоманії і

алкоголізму; водного харчового та повітряного зараження тощо) пов'язані із людською поведінкою і часто їх можна уникнути лише через навчання та запобігання).

Таким чином, ми бачимо, що екологічну етику, як складову частину біоетики можна розглядати як засіб регуляції поведінки людей щодо природи. Тому завданнями екологічної освіти є: озброїти дітей знаннями про природу; виховувати в них бажання системно пізнавати екологічні закони, вміння любити природу, з повагою і мораллю ставитись до неї; навчити бережно вести себе у природному середовищі.

Ми проаналізували навчальні плани підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів педагогічної освіти і вважаємо, що доцільно передбачити введення спецкурсу “Екологічна етика” з метою поглиблення, систематизації екологічних знань студентів, а також усвідомлення ними екологічних законів. Ми переконані, що саме це є передумовою виховання екологічної свідомості та моралі підростаючого покоління та суспільства в цілому.

Література

1. Біоетика в Україні: стан та перспективи розвитку (круглий стіл) // Філософська думка. – 1999. – № 3. – С.118.
2. Ігнатенко П.Р., Поплужний В.Л., Косарева Н.І., Крицька Л.В. Виховання громадянина. – К., 1997. – С.53.
3. Кулініченко В.Л. Філософсько-світоглядні засади біоетики // Практична філософія. – 2001(№ 4). – № 3. – 37-43 с.
4. Кравченко С.М., Костецький Н.В. Екологічна етика і психологія людини. – Львів: Світ, 1992. – 102с.
5. Кундієв Ю.І. Біоетика – веління часу: [Розділ прикладної етики] // Вісник НАН України. – 2001. – № 11. – С. 11-15.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЯХ

*Солоп В.В., Стецюк Н.О.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Однією із основних ознак сучасної соціоекологічної кризи є невизнання більшістю людей біоетичних принципів поважного відношення до всіх живих організмів, як собі рівних.

Минуло багато часу, поки людина зрозуміла, що всі люди мають однакове право на життя і свободу незалежно від їх кольору шкіри, раси чи національності. Нині людина повинна зрозуміти, що види живої природи мають таке ж право на життя, автономію, реалізацію своїх потреб, свободу від насильства, позбавлення болю та ін., адже життя будь-якої рослини або тварини також одне, а земля – єдиний дім як для них, так і для людини.